

RAZISKOVALNA NALOGA
OŠ FRANKOLOVO

KRALJI ULIC

(SOCIOLOGIJA)

Mentorica: **Suzana Šafarič**
Lektorica: **Albina Lešnik**

Avtorji: **Žan Kovačević**
Alen Založnik
Luka Zore

FRANKOLOVO, 2006

KAZALO

1. POVZETEK	3
2. ZAHVALA	4
3. UVOD	5
4. TEORETIČNI DEL	6
4.1 DEFINICIJA BREZDOMSTVA	6
4.2 ZGODOVINA BREZDOMSTVA	6
4.3 BREZDOMSTVO MLADIH	8
4.4 BREZDOMSTVO ŽENSK	9
5. EMPIRIČNI DEL	10
5.1 ANKETA UČENCEV	10
5.2 REZULTATI ANKETE MED ODRASLIMI	13
5.3 KAKO ŽIVIJO BREZDOMCI V CELJU	16
5.4 KAKO PA JE DRUGJE V SLOVENIJI	21
6. ZAKLJUČEK	23
7. LITERATURA	24
8. PRILOGE	24

1. POVZETEK

Kralji ulic. Ljudje, ki jih dnevno srečujemo na ulicah mest, pa jih nočemo opaziti. Ko pristopijo in prosijo za kakšen tolar, se namrdnemo in gremo mimo. Včasih pa se najdejo tudi dobri ljudje, se ustavijo, spregovorijo kakšno besedo in jim v roko stisnejo stotaka. Zakaj so Kralji ulic obupali nad življenjem? Je postal to njihov način življenja? Kakšne so njihove zgodbe? Je res le odvisnost oziroma alkohol tisti, ki zapira vrata človeka dostojnega življenja? Za mnenje smo povprašali odrasle, naše sošolce in Kralje ulic, ki to življenje živijo. Pri tem smo uporabili raziskovalni metodi ankete in intervjuja. Ugotovili smo, da brezdomec lahko postane marsikdo, ki mu splet okoliščin (izguba stanovanja, razpad družine, izguba službe, odvisnost) ni naklonjen in izgubi upanje v boljši jutri. Brezdomci so večinoma moški, vendar pa se jim močno približuje tudi število žensk in žal tudi mladih. Zato je čas, da država stori svoje in poskrbi vsaj za ustrezno namestitev in prehrano brezdomcev, pa tudi za socialno varnost ljudi, ki se znajdejo na robu revščine (zaposlitev, preprečevanje nasilja v družinah). Stanovalci Zavetišča v Celju so, po našem mnenju, vključeni v prijetno skupnost, ki jim je v veliko oporo pri ponovni vzpostavitvi ravnotežja v njihovem življenju.

2. ZAHVALA

Zahvaljujemo se vsem anketirancem in tistim, ki so nam stali ob strani. Med prvimi so to OŠ Frankolovo, Zavetišču za brezdomce v Celju, direktorici Zdenki Zupanc Zrinski, gospodični Maji Majer in stanovalcem zavetišča, ki so nam zaupali svoje življenjske zgodbe.

Posebno bi se radi zahvalili naši mentorici Suzani Šafarič, ki nas je spodbujala pri ustvarjanju te raziskovalne naloge in nam omogočila izkušnjo in spoznanje, zaradi katerega verjamemo, da bomo boljši in bomo bolj znali ceniti človeško življenje.

Zahvala tudi Ivki, ki smo jo spoznali na železniški postaji in nam je zaupala svojo zgodbo.

3. UVOD

O brezdomcih oziroma klošarjih, po naših poizvedbah, še ni veliko napisanega in raziskanega. Prav to pa je glavni razlog, da smo se te raziskave lotili mi. Sicer smo se zadeve lotili bolj lokalno, kljub temu, pa smo poskušali izvedeti oz. zbrati podatke tudi z drugih področij Slovenije. Ker je današnja družba zelo predana stereotipom in predsodkom, smo si iz te pisane množice (narkomani, tujci, verska nestrpnost, ipd.) izbrali klošarje. Stereotip klošarja, nam je ponudil naslednje hipoteze:

1. Brezdomec ali klošar je beseda za človeka, ki živi na ulici in nima doma.
2. Brezdomci so večinoma moški, ki se preživljajo z beračenjem.
3. Brezdomci so brezdelneži in odvisniki (večinoma alkoholiki), kar je tudi vzrok, da končajo na ulici.

Da bi naše hipoteze potrdili ali ovrgli, smo povprašali odrasle in naše sošolce, kaj mislijo o klošarjih oz. brezdomcih. Z obiskom zavetišča, pa smo se tudi sami prepričali kakšni ljudje so brezdomci in kako se spopadajo s svojo usodo.

4. TEORETIČNI DEL

4. 1. DEFINICIJE BREZDOMSTVA

Obstaja več definicij brezdomstva, ki niso odvisne le od tega, v kolikšni meri je v nekem okolju problem politično in socialno priznan, ampak tudi od političnih in ekonomskih sredstev, ki so na voljo za iskanje rešitev.

Strokovnjaki Sveta Evrope, Komisija za socialno politiko, definirajo brezdomce kot **»posameznike ali družine, ki so brez trajne nastanitve v primernem osebem stanovanju«**.

Evropska opazovalnica brezdomcev pri Evropski zvezi nacionalnih organizacij, ki delajo z brezdomci (FEANTSA), definira brezdomstvo kot odsotnost trajnega, osebnega, primernega stanovanja. **»Brezdomci so ljudje, ki nimajo dostopa do osebnega, stalnega in primernega stanovanja ali ki takega stanovanja zaradi finančnih ali drugih omejitev ne zmorejo vzdrževati, ali pa tisti, ki do takega stanovanja ne morejo ali ga ne morejo vzdrževati, ker sami ne zmorejo imeti popolnoma neodvisnega življenja in potrebujejo nego in podporo, ne pa institucionalizacije«**. (Avramov, D., 1997, Western Europe Thematic Housing Report...)

Najožjo definicijo brezdomstva je postavil Program Stanovanjski indikatorji, ki ga je podprla Svetovna banka. Tukaj so brezdomci definirani kot **»ljudje, ki spijo zunaj stanovanj (t.j. na cestah, po parkih, postajah in pod mostovi) ali v začasnih zavetiščih«**. (MRI 1995:35)

4. 2. ZGODOVINA BREZDOMSTVA

Problemi v zvezi s klošarstvom se ne začnejo šele pri njegovem reševanju ali pri iskanju vzrokov zanj, ampak že pri opredeljevanju tega socialnega pojava. Beseda »clochard« je francoskega izvora, ki pomeni: brezdomec, potepuh. Zato bi veljalo klošarje načelno razlikovati od tistih, ki so padli v revščino zlasti zato, ker so njihova prizadevanja, da se jim to ne bi zgodilo, ostala nezadostna (brezposelnost, stanovanjska kriza, upadanje družbenega standarda ipd.).

Tudi uvedba socialne zakonodaje se pri nas sooča s čedalje večjim trendom naraščanja znotraj ciljne skupine in zakonodaja sledi porastu in profilizaciji le te. Pogled v zgodovino kaže, da se družbe med sabo niso razlikovale po tem, ali so imele opraviti s tovrstnimi pojavi ali ne, pač pa v odnosu do njih. V antiki je bilo npr. mogoče vsakega, ki je bil brez sredstev za preživljanje in brez prebivališča, takoj narediti za sužnja; srednji vek se je odlikoval po represivni zakonodaji kot poskusu, dokončne rešitve problema potepuštva (Karel Veliki npr. na začetku 9. stol. odredi, da je treba vse potepuhe izgnati, s čemer se problem potepuštva še bolj zaostri); čas od 14. do 16. stol. pa je znan po krutosti t.i. beraških redov (ki so za brezdelništvo in potepuštvo predvidevali naslednje kazni: bičanje, žigosanje, rezanje ušes, prisilna dela, natezovalnice, suženjstvo na galejah, iztrganje jezika, smrtna kazen z mučenjem; Henrik VIII. v skladu s te vrste zakonodajo pobesi 8000 potepuhov). Vsa skrb za reveže je bila prepuščena karitativni dejavnosti, v imenu katere je cerkev obdavčila kmete s cerkveno desetino, ter se obogatila s prodajo »odpustkov« (kar je bil tudi razlog razkola znotraj nje). Premik se zgodi šele z reformacijo in humanizmom, ko se v reševanje te vrste problemov vključi država (prvo organizirano izvajanje skrbstva za reveže na oblastveni ravni se uvede na Nurenbergu leta 1522 in v Strassburgu leta 1523). V zgodnjega kapitalizma se problem brezdelnežev in potepuhov še zaostri z nastankom rezervne industrijske armade (prvotna akumulacija kapitala), na ta način prizadetim pa ni bil naklonjen niti marksizem množica ideologija in gibanje izkoriščanih. Marx in Engels (v enem od jugoslovanskih učbenikov socialnega dela sta poimenovala za »socialne delavce svojega časa« sta namenila t.i. lunpenproletarijatu enako usodo kot Henrik VIII..

Na slovenskem prostoru je bilo ubožno skrbstvo organizirano šele po prvi svetovni vojni, do takrat pa je bila to pristojnost domovinskih občin.

Če je bil torej v prejšnjem stoletju siromakom in brezdelnežem namenjen poseben zakon (o javni oskrbi ubogih), je bila v stari Jugoslaviji tovrstna problematika že vključena v kazenski zakonik 1931, v novi Jugoslaviji pa v Zakon o prekrških zoper javni red in mir.

Sodobni slovenski Zakon o prekrških zoper javni red in mir je ostrejši in v 10. členu določa zaporno kazen do 60 dni tudi za tistega, »kdor se klati, potepa ali berači«.

Vprašanja brezdelja, potepuštva, klošarstva se zaostrijejo takrat, ko se povečuje dinamika družbenega spreminjanja, saj so v takih razmerah prav ljudje z družbenega dna najmanj opremljeni za prilagajanje na spremembe. S tem raste pomen socialne zakonodaje, ki bi na tem področju stabilizirala razmere, kar pa se pri nas ni nikoli zgodilo, saj se tovrstna zakonodaja še danes spreminja. V zvezi s socialo je torej na področju, ki je za reševanje socialnih problemov popolnoma nepomembno. Pomembnejša je za to konkretnjša pomoč

brezdomcem in revežem, ki je med obema vojnama potekala v okviru civilne družbe, tj., preko številnih humanitarnih organizacij, dobrodelnih društev in cerkvenih ustanov (zlasti npr. Družba sv. Vincencija Pavelskega in Družba sv. Elizabete, ki sta imeli na Slovenskem najdaljšo tradicijo). Poleg številnih zavetišč in zavodov je bila pomembna ponudba ljubljanske Cukrarne, v kateri so bili l. 1938 ustanovljeni socialni zavodi. V Cukrarni je takrat delovala ljudska kuhinja, namenjena brezposelnim, dana je bila možnost prenočevanja (50 postelj), ponujala je zavetišče zapuščenim otrokom, v njej pa je delovala tudi ogrevalnica. Cukrarna je opravljala svojo funkcijo tudi v povojnem socializmu (kot hotel »D« kategorije), vse dokler je l. 1986 niso zaprli. S tem so vrgli na cesto trideset brezdomcev, Ljubljana (ali Slovenija) pa je ostala za več let brez kakršnekoli ustanove, ki bi dajala brezdomcem streho nad glavo. To je bil glavni povod za ustanovitev ljubljanskega Zavetišča za brezdomce (1989). Gre za prvo ustanovo te vrste pri nas.

4. 3. BREZDOMSTVO MLADIH

Pri nas sicer ne prepoznavamo odkritega brezdomstva mladih, takega, kot ga vidimo na ulicah velikih tujih mest. V bivših državah vzhodnega bloka gre za cestne otroke, ki živijo v podzemnih rovih bivših železnic ali v globokih kletah stavb. Na zahodu vidimo množico mladih, ki živijo na cesti, po navadi tam, kjer so vhodna vrata ali razne niše. Vidimo jih v spalnih vrečah, včasih s kužki, čez dan pa je pri njihovih nogah napis, ki vas nagovarja k temu, da bi denarno pomagali.

Takih prizorov pri nas nismo vajeni. V kuhinji za brezdomce je malo mladih, pa še te povezujejo zlasti z alkoholom. Predvidevamo torej lahko, da gre za skrito brezdomstvo. Tako bivanje lahko kot brezdomstvo označimo zato, ker mladi nimajo stalnega bivališča, kamor bi se zatekli, temveč živijo v bolj ali manj začasnih stanovanjskih rešitvah. Med skrito brezdomstvo spadajo tudi mladi, ki živijo v nasilnih in zlorabljaljivih, ali družinah, ki živijo v stalnih konfliktih.

Pomembno je, da se zavedamo, da Slovenija ni izoliran varen otok sredi držav, ki se s tem problemom odkrito spopadajo.

4. 4. BREZDOMSTVO ŽENSK

Število žensk, ki v Sloveniji zaprosijo za posteljo v zavetišču za brezdomce, se je zelo približalo številu moških uporabnikov zavetišč. Ob tem ženske, ki ostanejo brez strehe nad glavo, v nasprotju s stereotipi še zdaleč niso le odvisnice od alkohola, drog ali tablet. V brezizhoden položaj jih ponavadi potisne starost, nasilje družine ali partnerja, socialna stiska in bolezen.

5. EMPIRIČNI DEL

Ko smo se odločili za vsebino oz. naslov naše naloge, smo izhajali predvsem iz tega, kaj o tem vemo in bi želeli še izvedeti. Naš drugi korak je bil, iskanje literature. Kar nekaj časa smo preživeli v knjižnici, vendar, razen nekaj časopisnih člankov, nismo našli ničesar. Začelo nas je kar malo skrbeti. Pa smo poklicali v Zavetišče za brezdomce v Celju in prosili za obisk. Pripravili smo si vprašanja, se opremili s fotoaparatom in se odpravili novim izkušnjam in informacijam naproti.

Naši osnovni raziskovalni metodi sta bili: anketa in intervju.

Po informacijah v zavetišču, smo se odpravili tudi na železniško postajo (priporočilo direktorice zavetišča), kjer smo iskali klošarje.

Povsod smo imeli srečo, saj so nas radi sprejeli in nam povedali in ponudili, kar so lahko.

5. 1. Anketa učencev

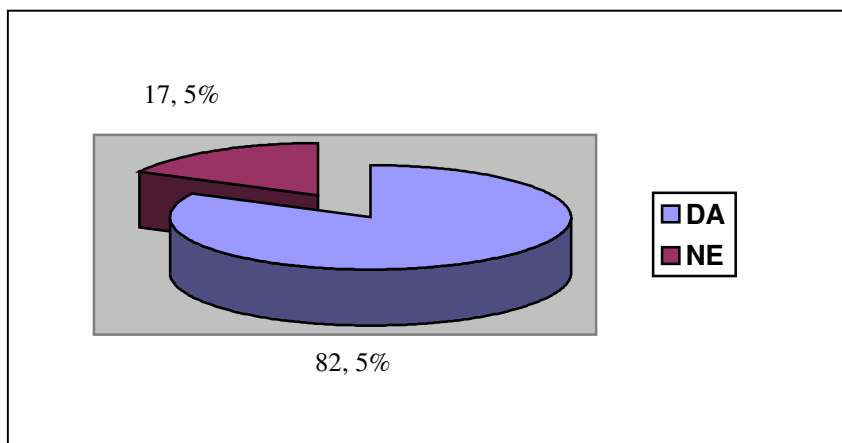
Anketirali smo naše sošolce in jih povprašali kaj menijo o brezdomcih, so jim že pomagali in kaj je vzrok njihovemu brezdomstvu.

1. Na kaj pomisliš ob besedi klošar, brezdomec?

Na prvo, odprto anketno vprašanje »Na kaj pomisliš ob besedi klošar, brezdomec?« smo dobili naslednje odgovore:

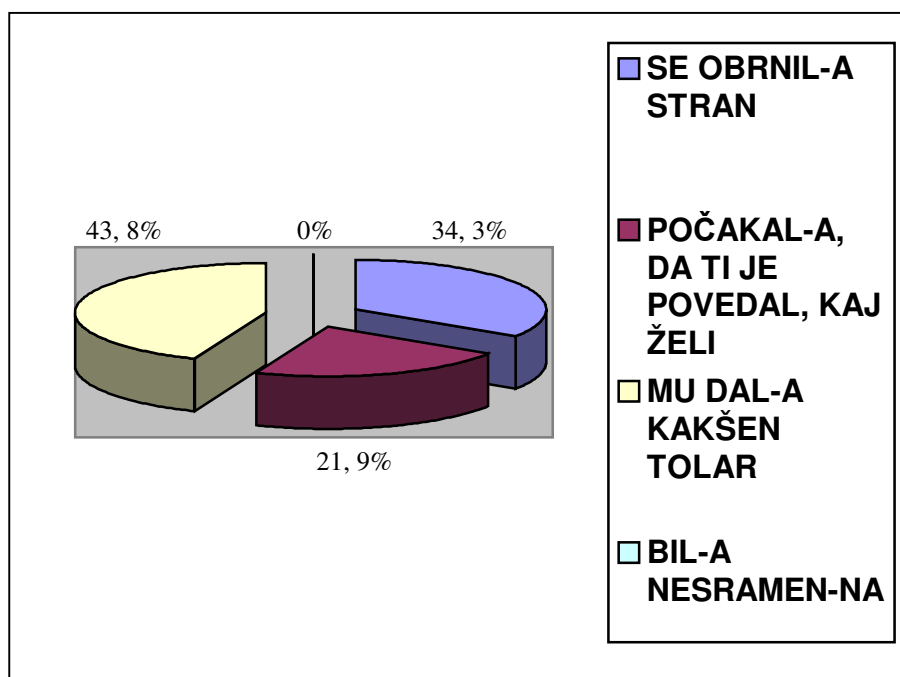
- človek, ki je bolan
- reven, brez denarja
- zapostavljen
- sirota
- odvisnik (alkohol, droge)
- umazan, zanemarjen
- noče delati
- krade
- človek, ki je sam

2. Ali se že kdaj naletel-a na brezdomca:

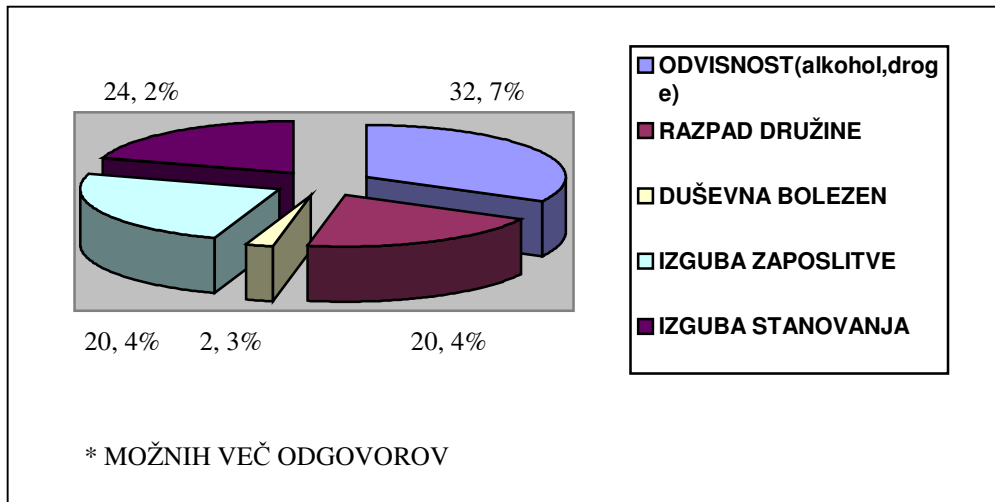
Večina naših sošolcev je že naletela na brezdomca. V našem kraju sicer ne, zato pa v Celju, ki je nam bližnje večje mesto.

3. Če si že srečal brezdomca, si:

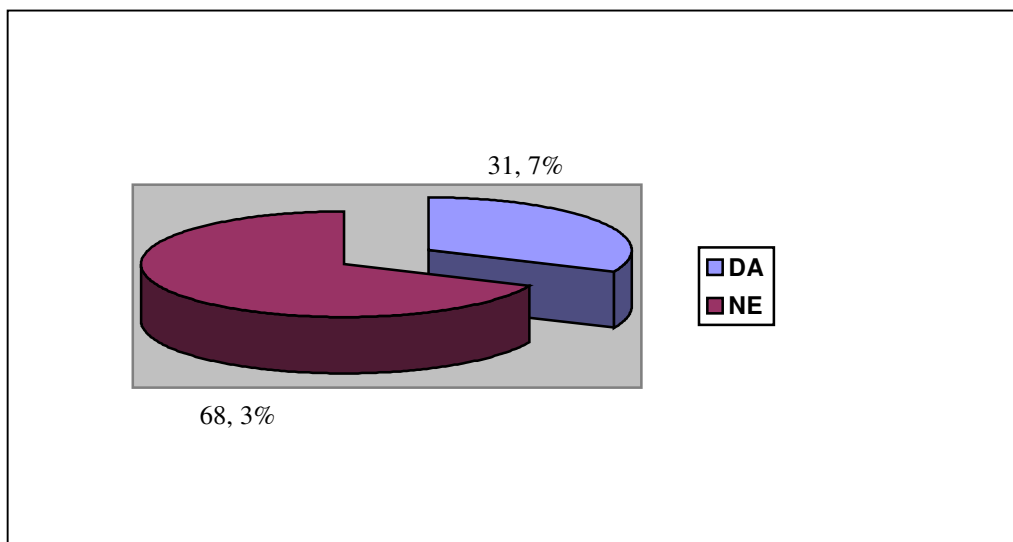
Večina pravi, da so že podarili kakšen tolar, vendar menimo, da so to storili starši in ne naši vrstniki sami.

4. Zakaj meniš, da pride do brezdomstva?

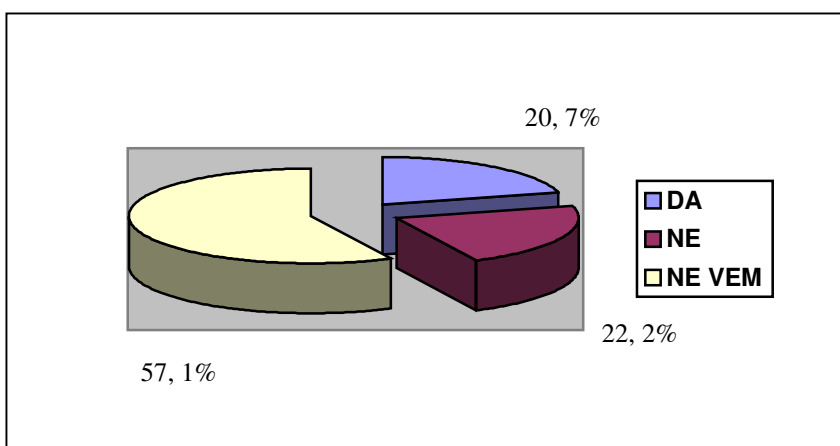
Kot smo predvidevali, večina meni, da je glavni vzrok brezdomstva odvisnost, alkohol.

5. Si že pomagal-la(denar, oblačila) kakšnemu brezdomcu?

Konkretne pomoči naši sošolci še niso nudili, lahko pa to pričakujemo v prihodnosti, če bodo o tem kaj več vedeli in sami pri sebi razvili občutek za sočloveka.

6. Ali meniš, da so ti ljudje izobraženi?

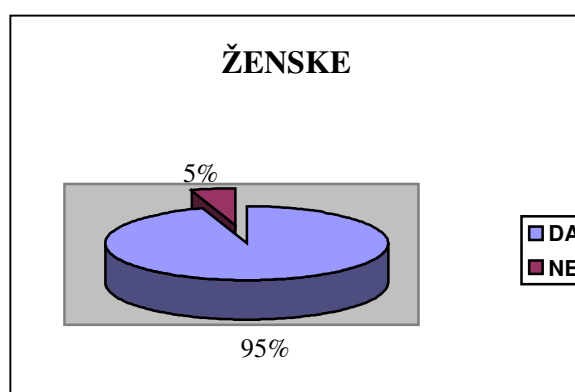
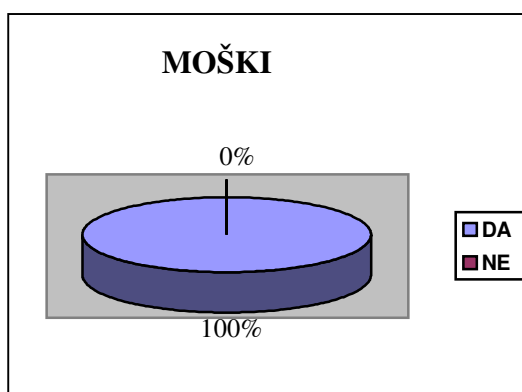

Večina nima predstave o izobrazbi teh ljudi, petina pa le meni, da niso čisto neizobraženi.

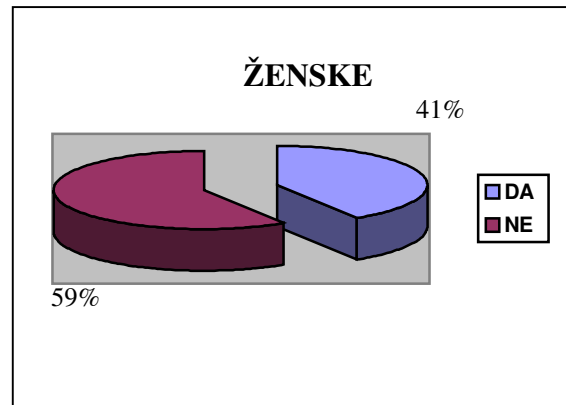
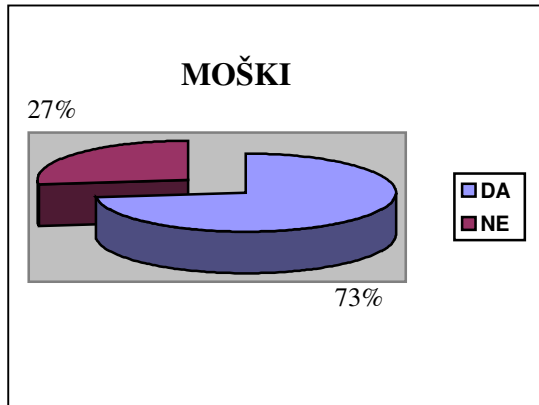
5. 2. Rezultati ankete med odraslimi.

Rezultate smo ločili po spolu, ker smo menili, da bo prišlo do razlik med moškimi in ženskami odgovori.

1. Ali ste že kdaj naleteli na brezdomca?

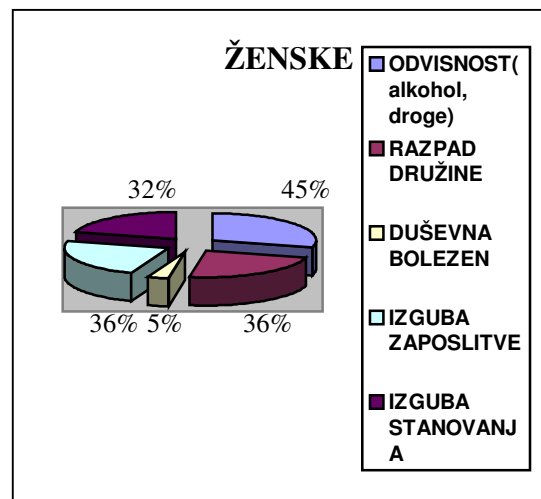
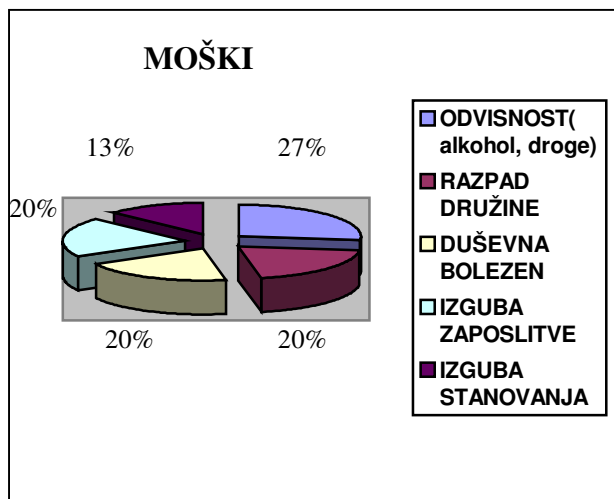

2. Ali je bila vaša izkušnja z brezdomci prijetna?

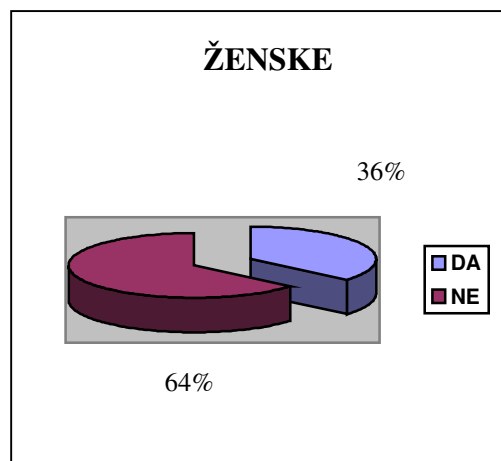
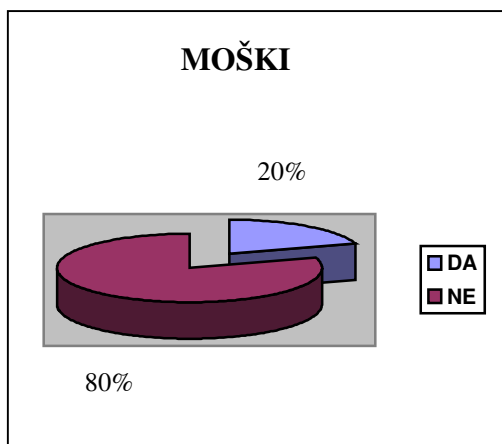

Menimo, da prihaja do neprijetne izkušnje z brezdomci pri ženskah zaradi strahu, da bi jih fizično napadli. To pripisujemo dejstvu, da imajo ljudje zmotno predstavo o brezdomcih.

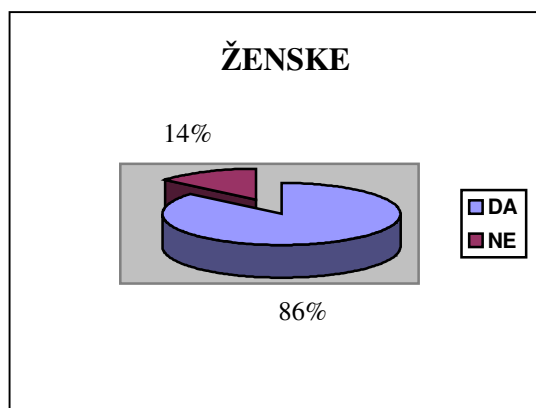
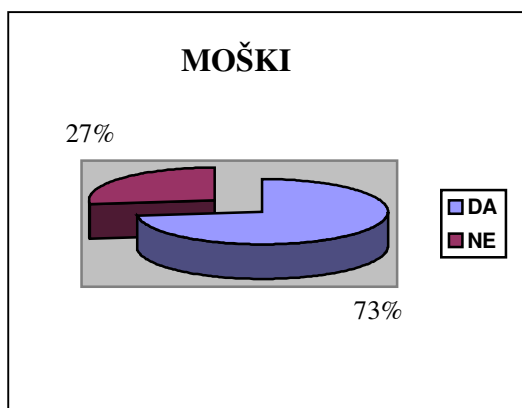
3. Zakaj menite, da pride do brezdomstva?

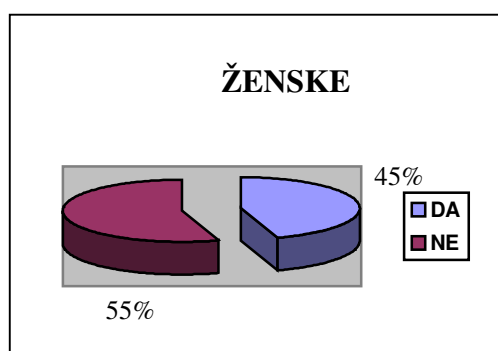
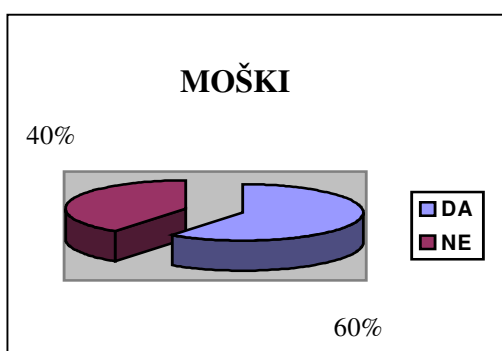
4. Se vam zdiyo vsiljivi?

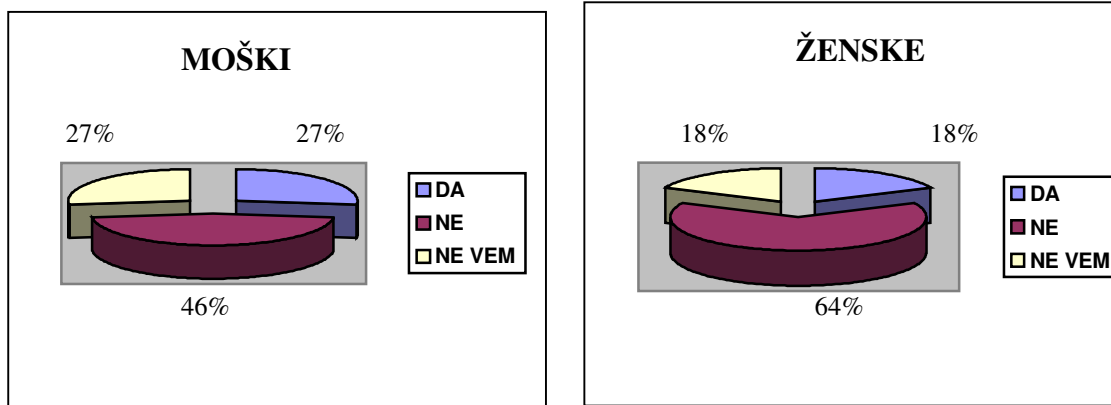
5. Ali ste že kdaj namenili komu od njih kakšen tolar, oblačila, hrano?

6. Na vrata vam potrka brezdomec. Ali bi ga povabili naprej in mu ponudili tople obrok?

8. Ali menite, da so ti ljudje izobraženi?

5. 3. KAKO ŽIVIJO BREZDOMCI V CELJU?

Obiskali smo Zavetišče za brezdomce v Celju, ki so mu stanovalci nadeli ime »Hotel California«. Vrata nam je odprla prijazna direktorica gospa Zdenka Zupanc Zrinski. V zavetišču opravlja svojo prakso tudi Maja Majer, študentka Fakultete za socialno delo. (slika 1; na sliki je tudi Ivan, desna roka gospe Zrinski).

Slika 1

Osnovni namen in cilji zavetišča so: obvladovanje skupine, preprečevanje nasilja med uporabniki, zaustavitev vnosa alkohola v zavetišče, pomoč uporabnikom, zagotoviti primerno bivanje, topel obrok dnevno, pomoč pri reševanju eksistenčnih vprašanj, zagovorništvo in spremstvo pri stikih z institucijami, pomoč pri osebnih stiskah, reševanju materialnih težav, podpora, informiranje.

Poleg vsega naštetega, pa so nam stanovalci zaupali še o izredni prijaznosti in čutu za sočloveka in njegovo dostojanstvo, ki ga je v zavetišče prinesla gospa Zdenka.

Celjsko zavetišče deluje v okviru Javnega zavoda SOCIO, ki ima pod svojim okriljem tudi Varno hišo in Materinski dom v Celju. Zavetišče je odprto od leta 1997, gospa Zdenka Zupanc Zrinski, pa je prevzela vodenje v septembru 2005. In od takrat je zavetišče, po pripovedovanju stanovalcev, zažarelo v novi luči. Prepleskali so prostore, ločili moški in ženski del, priskrbeli novo (rabljeno) pohištvo in bistveno spremenili medosebne odnose.

Gospa Zrinski nas je najprej opozorila na razliko med klošarji in brezdomci. Klošarji se ne želijo podrežati pravilom, ki veljajo v zavetišču, zato si kot način življenja in svobode izberejo bivališča na železniški postaji, pod mostom, v parku, ipd. Brezdomci v zavetišče sami, večino pa jih tja napotijo Centri za socialno delo, Krajevne skupnosti ali Občine.

Za sprejem v zavetišče je potrebno izpolniti prošnjo, priložiti zdravniško mnenje in odločbo o denarnih prejemkih (pokojnina, denarna socialna pomoč). Cena mesečnega bivanja v zavetišču je približno 37.000,00 SIT. V to ceno je zajeto prenočišče in en topel dnevni obrok. Polovico prispevajo stanovalci, polovico pa občina, kjer ima le ta stalno prebivališče. Denarni prejemki stanovalcev tako zadoščajo za plačilo zavetišča in za žepnino s katero stanovalci zadovoljijo svoje ostale potrebe. Nikogar pa ni mogoče prisiliti, da bi prebival v zavetišču.

V zavetišču imajo tudi svoj hišni red. Vsi stanovalci se morajo vrniti v zavetišče do 22. ure. Vnos alkohola je prepovedan, prav tako nimajo vstopa, če so vinjeni. Če se dogovor glede alkohola krši, sledita dva ustna opomina. Tretji, pisni opomin, pomeni izključitev iz zavetišča. V domu so vsi samostojni in pomagajo na različne načine. Eden izmed teh je tudi tedensko dežurstvo (dva redarja). Naloga redarjev je, da po kosilu počistita in tudi drugače v tem času skrbita za red in čistočo. Tako si pridobijo higienske in delovne navade. Stanovalci se na dom navežejo in ga ne želijo zapustiti, zato se poskušajo čim bolj držati pravil in dogovorov.

Bivanje v domu ni omejeno. Prihajajo brezdomci različne starosti, od 16 let (redko, pa vendar) do 65 let. Po 65. letu naj bi živeli v Domu za ostarele, vendar je tam nastanitev bistveno dražja.

V zavetišču so tudi invalidi (dvema so uredili, da sta dobila protezo) in zdravljeni alkoholik, en stanovalec pa je trenutno tudi na zdravljenju. Dvakrat tedensko prihaja v zavetišče tudi negovalka iz Doma za ostarele, ki bolne in invalidne stanovalce okopa, obrije in uredi.

Večina stanovalcev je stalnih. V povprečju ostanejo dve leti, nekateri pa le dva ali tri mesece. Število je odvisno tudi od letnega časa. Pozimi je zavetišče polno zasedeno (24), poleti pa nekoliko manj (18). Vzroki za prihod so različni, najpogosteje pa: izguba službe, razpad družine, psihično stanje, slaba samopodoba, odvisnost.

Redki se vrnejo v svojo prvotno družino. Ponavadi spoznajo nove partnerje in si ustvarijo novo življenje.

V zavetišču je zaposlenih tudi pet dežurnih delavcev, ki opravljajo dežurstvo 24 ur na dan. Ti opravljajo 12 urni delavnik.

Imajo pa v zavetišču tudi dobre izkušnje z ljudmi, ki pomagajo na različne načine: Lions klub Celje je v zavetišču pripravil božični večer s pogostitvijo; Fakulteta za Logistiko je organizirala akcijo zbiranja oblačil, spodnjega perila in sredstev za osebno higieno; tudi posamezniki jih pogosto razveselijo z oblačili in raznimi priboljški.

LADO. Prihaja iz Izlake in ima vzdevek »Celjski potepuh«. Živel je v Zidanem mostu, kjer je zaradi denacionalizacijskih postopkov izgubil stanovanje. Gospod je zelo razgledan, z veliko izkušnjami, saj je delal tudi v Nemčiji (tovarna Wolksvagen) in Franciji. Po poklicu je kovač in priučeni mehanik. Imel je življenjsko sopotnico in hčer, ki pa ju je zapustil, ker ni želel biti del družine in nositi odgovornost, ki jih le ta prinaša. Hči je danes stara 42 let in ima dva otroka, občasno pa ga povabijo tudi na obisk.

Na železniški postaji so ga nekoč napadli klošarji in ostal je brez noge. Pred kratkim si je zlomil kolk in iz bolnišnice prišel v zavetišče.

Gospod Lado nas je hitro zaposlil z zapletenimi matematičnimi problemi (slika 2).

Slika 2

FRANČIŠKA.

Je ena izmed žensk, ki živijo v zavetišču (slika 3). Prišla je poleti 2005. Imela je težko življenje. Prvi mož ji je umrl. Nato si je ustvarila novo družino. Ima dva otroke. Žal je bil njen mož alkoholik in jo je tudi pretepal. Izgubila je vid na enem očesu. Ker je bilo nasilje v družini vedno hujše, se je odselila k prijateljem. Čez čas je zbolela in tam ni mogla več ostati. Sprejeli so jo v Zavetišče za brezdomce. Zaradi bolezni se zdravi. Pravi pa, da ko bo ozdravela, bo šla k hčerki s katero ima še vedno stike.

Slika 3

IVAN.

Je nekaj posebnega (kot večina stanovalcev). Že zgoraj smo omenili, da je desna roka direktorice. Ima izjemen čut za red in higieno (slika 4). V sobi kjer biva, diši po čistoči in svežini. Njegova postelja je pospravljena z neverjetno natančnostjo. Ivan je bil tudi kot predstavnik celjskega zavetišča na kosilu v Državnem zboru. Povedal je tudi, da kot je poskrbljeno za brezdomce v Celju (glede bivališča, hrane, osebja), ni nikjer drugje v Sloveniji.

Slika 4

LOJZE.

Ima tri otroke, bivša žena si je ustvarila novo družino. Lojze še ima dva brata in sestro, vendar ga ne želijo sprejeti k sebi na stanovanje. Po poklicu je varilec. Ko je toplo, rad ljudi povpraša, če potrebujejo pomoč in zasluži kakšen dinar. Zimo bo preživel v zavetišču.

NA ŽELEZNIŠKI POSTAJI – KLOŠARJI

Po naših informacijah, več klošarjev preživlja zimo na železniški postaji. Odpravili smo se tja in srečali prijetno gospo, ki na prvi pogled nikakor ni izgledala kot brezdomka. Ogovorili smo jo, se ji predstavili in jo poprosili za pogovor. Privolila je in povabili smo jo na čaj. Njena zgodba je bila žalostna.

Ivka prihaja iz vzhodnoevropske države. K nam jo je pripeljal mož in rodila sta se jima dva otroka. Mož ni dovolil, da bi se po poroki zaposlila, zato je ostala doma in skrbela za kmetijo.

V isti hiši so živeli tudi moževi starši. Moževa mati, se nikakor ni mogla sprijazniti z dejstvom, da se sin ni oženil s Slovenko, kar je vedno znova očitala snahi. Začele so se težave z alkoholom (pri možu) in nasiljem. Ker Ivka ni več vzdržala, se je odselila v drug kraj. Otroka sta ostala pri očetu. Bivši mož ji mora plačevati preživnino, tako, da ima vsaj za hrano. Sobico v kateri je živela, je kmalu izgubila. Ostala je na cesti. V parku jo je napadla skupina mladih in ji poškodovala hrbtenico. Dlje časa je ostala v bolnišnici na zdravljenju. Nato je prišla v Celje. Poskusila je v zavetišču, vendar so bile razmere (higienske in med stanovalci) neznosne. Zopet si je poiskala sobo. Prišla je v hišo, kjer sta dva sinova fizično zlorabljala svojo mamo in nato še Ivko. Zaradi poškodb je morala poiskati zdravniško pomoč, nakar je bila nastanjena za dva meseca v Varni hiši. Potem si je skupaj s hčerjo poiskala sobico. Hči je bila dopoldan v službi, lastnik pa je spolno nadlegoval Ivko. Zopet je morala na cesto, hči pa se je vrnila k očetu. Sedaj prezimuje na železniški postaji, občasno pa prespi v kakšnem hodniku. Prav to noč je tako preživela, zato je bila vsa premražena in nenaspana. Priporočali smo ji, naj se vrne v zavetišče, saj so se stvari od lani, bistveno spremenile.

Ivka si želi poiskati prostor zase, kjer bo v miru živela in lahko občasno tudi kaj delala in si izboljšala svoje življenje. Ta dan je na postaji čakala tudi hčer, s katero bosta odšli iskati sobico.

5. 4. KAKO PA JE DRUGJE V SLOVENIJI?

LJUBLJANA. Podatke nam je posredovala gospodična dr. Špela Razpotnik, asistentka na Pedagoški Fakulteti v Ljubljani, ki je pobudnica raziskave o brezdomcih v Sloveniji, ki teče.

V Ljubljani sta dve zavetišči: eno v okviru Centra za socialno delo, zavetišče za brezdomce, v katerem je nastanjenih 24 brezdomcev v hiši, ter potem še dodatnih 18, ki le nočijo in sicer v bivalnih kontejnerjih (ti kontejnerji so relativno nova pridobitev, so trije bivalni in en sanitarni – s kopalnico. Poleg tega zavetišča je tu še zavetišče za brezdomne uživalce drog na

Vojšnakovi ulici, ki sprejme nekoliko manj kot 20 brezdomcev, to so najpogosteje mlajši ljudje; za razliko prej omenjenega, kjer se pogosteje zadržujejo oz. bivajo starejši brezdomci in brezdomke.

Natančnih podatkov o številu brezdomcev v Ljubljani nimamo, ocenjujejo pa le- to na nekaj sto. Trenutno je v toku raziskava združenja za socialno pedagogiko, ki bo podrobneje odgovorila na to in tudi na druga vprašanja v povezavi z brezdomstvom.

Večina brezdomcev je prejemnikov socialne pomoči, med njimi pa so tudi taki, ki le-te iz različnih razlogov nimajo urejene. Če bivajo v Zavetiščih (enem od obeh), gre večji del njihove podpore za plačilo zavetišča, ostane jim zelo borna žepnina, če bivajo v kontejnerjih (negotova in nestalna nastanitev), pa nočitev ne plačujejo. Tisti, ki nimajo urejenega statusa in ne prejemajo socialne podpore, se lahko obrnejo na Socialno ambulanto s posvetovalnico za osebe brez zdravstvenega zavarovanja, kjer poleg prve socialne pomoči prejmejo tudi nujno zdravniško pomoč. To je torej ambulanta za tiste brezdomce, ki nimajo urejenega zdravstvenega zavarovanja in bi sicer ostali brez zdravstvene oskrbe. Velika večina (okrog 80%) jih je moških; vse več je med njimi mladih. Med mladimi je več uživalcev nedovoljenih drog, ne glede na starost, pa jih gotovo več kot polovica redno uživa alkohol oz. so z njim zasvojeni.

Starejši brezdomci redkeje uspejo prekiniti z brezdomstvom, za mlajše pa je prekinitev tega stanja pogosteje mogoča, saj za le-te brezdomstvo pogosto pomeni le začasen način bivanja ob za socialno ranljive mlade vse bolj ogrožajočem prehodu v odraslost. Zaskrbljujoči so seveda tisti mladi za katere ni perspektiv in je brezdomstvo za njih kroničen ali stalen način življenja.

Poleg že omenjenih treh ustanov v Ljubljani za brezdomce skrbijo oz. se z njimi ukvarjajo še Rdeči križ, Karitasi, Vincencijeva zveza dobrote (vsi naštetih z nudenjem obleke, hrane in ponekod higienske oskrbe), najnovejša ponudba za brezdomce pa je ulični časopis Kralji ulice, v katerega tako ustvarjanje kot tudi prodajo se brezdomci lahko vključujejo.

Nekateri brezdomci spijo zunaj, po različnih tim. bazah, nekateri v skupinah, drugi samotarsko. Tudi podnevi se zadržujejo predvsem v centru mesta, na bolj ali manj stalnih lokacijah, nekateri žicajo, drugim pa ta način pridobivanja žepnine ne leži in si kak tolar želijo priskrbeti kako drugače. Eni s prodajo revije, drugi s priložnostnim delom, spet tretji morda s krajo (posebej tisti, katerih dnevne potrebe-nedovoljene droge-so mnogo večje); spet tretji si svoje skromne mesečne prihodke uspejo (po nekem čudežu) tako razporediti, da z njimi »pregurajo do naslednje socialke«.

6. ZAKLJUČEK

V naši raziskovalni nalogi smo ugotovili, da je o ljudeh, ki so družbeno zapostavljeni in končajo na cesti (zaradi težav z alkoholom, drogami, družinskih težav, izgube zaposlitve), malo raziskanega. V nalogi smo tudi ugotovili, da ljudje ne vedo veliko o brezdomcih, niti jih ne zanima. Le malokdo od njih jim nameni kakšen tolar, kos oblačila ali kakšno drugo pomoč. Raziskali smo predvsem področje brezdomstva v Celju in smo mnenja, da je dobro urejeno. Seveda bi s pomočjo večjega števila dobrih ljudi in predvsem države, lahko naredili še več. Želimo si, da bi tudi druga večja mesta po Sloveniji poskušala poskrbeti za brezdomce predvsem na ta način, da do tega sploh ne bi prišlo. Tudi ljudem bi morali pogosteje predstaviti vzroke in težave zaradi katerih pride do brezdomstva in klošarstva. Tako ne bi bili polni predsodkov.

7. LITERATURA

- S. M., Pravica do stanovanja, Visoka šola za socialno delo, 1999.
- M. M., Kakovost življenja v zavetišču za brezdomce, seminarska naloga, Fakulteta za socialno delo Ljubljana, 2005/2006
- Z. V., Zavetišče za brezdomce, Celje, november 2003

8. PRILOGE

- anketa za starše
- anketa za učence